

István OLAJOS*
The summary of the research on agricultural land as a natural resource**

The most important result of the research that the study summarized the definitions of the rules on natural resources and the results of the research was written and published by János Ede Szilágyi.¹ The competent study on the construction of the dogmatics of the area arises from three sources: at first, he summarised the 20th century theory of natural resources based on the study of Guillermo Cano² published in 1975 and after that he summarised the sources of Hungarian law and using these sources he makes an attempt to approach the regulatory objects of natural resources and to examine the dynamics of the approach. Related to the determination of conceptual elements, he starts from the Fundamental Law of Hungary, the National Constitution and the definitions of the environmental and nature protection acts.

Regarding the objects and nature of environmental law, he considered the following statement published by Tamás Prugberger in Debrecen in 2002 valid: *“This way, environmental law can be handled as the general part of this field and the special provisions of the above mentioned legal fields as the particular (special) parts of the natural resources law.”*

Related to the dynamics of objects, Szilágyi stated the following conclusion in the summary of his study: *“(a) The Hungarian national law material reflects the ‘from time to time changing’, social science (Zimmermannian) – i.e. narrow – approach. (b) Today’s environmental law provides an existing legal framework for the unified application of the sub-fields of natural resources law. (c) The sub-fields of natural resources law cannot be determined exactly, with an exhaustive nature; we can talk about a circle to be reviewed from time to time at most (although without doubt there are important sub-fields existing for longer time). (d) There are significant differences in the characteristics of the particular sub-fields, which may raise the question whether we may or shall seek a more unified regulation.”*³

Anna Petrasovszky deals with the dogmatics of the studies on agricultural land and its history. She found the basis of dogmatic approach of the examined area in the natural law of the beginning of the 19th century.

István Olajos: The summary of the research on agricultural land as a natural resource – A mezőgazdasági földre, mint természeti erőforrásra vonatkozó kutatások összefoglalója. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2018 Vol. XIII No. 25 pp. 190-212 doi: 10.21029/JAEL.2018.25.190

* dr. jur., PhD, associate professor, University of Miskolc, Faculty of Law, Department of Agricultural and Labour Law, e-mail: civoliga@uni-miskolc.hu

** This study has been written as part of the Ministry of Justice programme aiming to raise the standard of law education.

¹ Szilágyi János Ede: A potential approach of natural resources law, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018a/25, 270-281, doi: 10.21029/JAEL.2018.25.270.

² Guillermo J. Cano: *A legal and institutional framework for natural resources management*, FAO Legislative Studies no. 9, Rome, FAO, 1975.

³ Szilágyi 2018a, 281.

The economic assets and objects of the state on which asset management law are exercised, are the following: *"The goods are defined on the basis of categories borrowed from virtue ethics and by natural law as described in the ius politiae; they are those honest, useful, and pleasing goods that appear in the case of ius circa bona civitatis from an economic point of view. Natural law regards them as the source of goods and services produced in the economy. The key to their characterization is the extent to which they are covered by state power, and by what principles, and to what extent, they are at the state's disposal. According to eudaemonism, the natural law claims that economic goods shall be directed to the public good. Thus, under the notion bona in civitate it should be understood as goods suitable for realizing the purposes of the state. Therefore, natural law interprets natural resources as assets forming part of bona civitatis, and as being at the disposal of the state authorities. It takes into account its nature and the principles relating to the way in which the state exercises its power in the management of these assets. Natural law interprets the assets on state territory (bona in civitate) in the broadest sense as things, thereby excluding persons from its scope. The property law centred approach distinguishes between goods in someone's ownership (bona propria), and free-standing goods, temporarily belonging to no-one (bona iacentia), also called ownerless goods (bona adespota). The distinction between public (bona publica) and private goods (bona privata) has a substantial impact on the exercise of ius circa bona civitatis. The further differentiation is also important for the exercise of state power. So, among public goods it distinguishes on the one hand, goods that, whilst they belong to the community, they are still used by individuals, such as rivers, river banks, mountains, certain roads, etc. On the other hand, there are goods that are not used by individuals, but that belong to all citizens and are also known as the patrimonial wealth of the state (patrimonium civitatis), such as public buildings, public spaces, highways etc. This latter group of goods is allocated to the category that is generally referred to as treasury wealth (bona Camerae); it is known in monarchical states as crown wealth (bona coronalia), and in republics as national wealth (bona nationalia)."*²⁴

She summarized the state issues related to the exercise of public goods as the following: *"It is in the nature of public goods that the body which exercises state power shall possess it exclusively as its own so as to be able to protect citizens from all kinds of harm. From these assets it may benefit only to the necessary extent for its own purposes. The primary aim of public goods is to provide and preserve the security of the state. A further aim is the public benefit and only when this is taken account of can the exerciser of state power allocate resources for its own purposes to the extent necessary. The remainder of resources shall be made available to the public, bearing in mind the need for equal access. The use of some public goods denied to citizens in certain cases is in the patrimonial nature of state asset-management and relates to the territorial authority (ius territorii) of the state. In this case also the aim of the state is a decisive fact, as it derives from the need for the body exercising state power to be allowed to allocate a certain part of public goods for its own purpose in a manner compatible with the aim of the state. Moreover, after careful overall deliberation, so not arbitrarily, it is able to dispose of them such public goods by other means, for example it may sell them."*²⁵

The regal revenues mean further differentiation: *"The variety of items having this exclusive right of use provides different financial revenues under the following heads: hunting rights (ius venationis), forestry rights (ius forestale), mining rights (ius montanum), right to treasure trove (ius in*

⁴ Petrasovszky Anna: Establishing the protection of natural resources by the state in 19th century natural law, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2017/23, 140, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.117.

⁵ Petrasovszky 2017, 142.

thesauros) and right to operate a postal service (*ius postarum*). The state enjoys these rights whenever a private asset is declared to be a state lease. The general administration (*politica*) can require that the royal revenue, which otherwise falls within the competence of the state for financial purposes, be transferred to management by individuals.⁶ Treating this asset, the state follows the following principles: „1) he has unlimited personal ownership (*ius domini illimitati*) which can be exclusively enjoyed at his or her own discretion. Its unlimited nature means that disposition of them does not fall under administrative regulation (*quia legibus regiminis non subest*); 2) the usufruct rights of the ruler's financial assets (*ius utendi et fruendi in bonis fiscalibus*) according to which income can be accounted as costs to the extent necessary; by exercising this right the ruler may keep account of his or her returns. 3) the management of state treasury (*ius aerarii administrandi*) according to which state assets are allocated to the public costs based on the ruler's decision. In exercising this right – in contradistinction to the foregoing – he may not take his own interest into account, but he must keep the public goals in mind; he must be vigilant in ensuring the integrity of state assets. Natural law theorists warn that these types of assets are hardly separate, since overlapping goals might cause them to be confused.”⁷

Among the mentioned regale revenues, the mining law can be mentioned. Related to the mining law, a historical and a legal summary were prepared in the framework of the research. The most important result of the historical research of Magdolna Gedeon is that during the patrimony kingship the right to extract minerals was a royal sovereignty. It became a regale right only at the time of monarchy, when the crown was shared from the benefit of the exploitation. In the 17th century the attempt to the central codification of the mining rules was made in royal Hungary, but it violated the autonomy of mining towns and its rules applied as a background law of local mining common law. In the 20th century the treasures of the earth became state property which may have been exploited by the authorized concessionaire for a specified period of time.⁸

In the legal study, Bianka Kocsis analysed the most important rules of mining law in the relation of environmental law and mining activity. After flashing the regulatory points of the area, examining the EU law at the intersection of the two areas, she determined the following conclusions: „Between mining activity and environmental protection there is conflict, which has effects on the related legislation, and which obstacles the fulfilment of obligation, or responsibility for protection of natural resources. In my opinion the analyses above could justify this hypothesis. The examined court cases show, that mining activities may infringe environmental interests in several situations – for example: (a) in the field of waste management (since management of wastes emerging during mining activity, and leftover rocks are important questions, which easily can lead to legal disputes), (b) in the field of environment protection (within this topic, water protection is an emphasized field, see e. g. the EU Court Case in connection with good status of

---

⁶ Petrasovszky 2017, 143.

⁷ Petrasovszky 2017, 144.

⁸ Gedeon Magdolna: Die historische Übersicht über das Bergrecht als das Recht der natürlichen Ressource, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2017/23, 5-20, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.5.

---

*waters, or the German Case on relationship between the fundamental right to water and right to property), (c) in connection with protection of Natura 2000 areas”.*⁹

Related to the mining law, as the right of the exploitation of the treasures of the earth and as one of the source of energy law, the studies dealt with this area only in a basic level. Widening and deepening these research areas will be the next major task of our research team.

Related to the analysis of the practise and theoretical questions of classic land transaction, several studies have been prepared.

Related to the land transaction, *István Olajos* in his study in 2017 dealt with the question how the authorization of the agricultural administrative authority would affect the validity of the contract by the entry into force of the new Land Transactions Act and on which court and what kind of process the validity will be examined and whether it will have any impact on the decision. Furthermore he examined the legal judgement regarding the process on the sale, which terminates the common property. In the aforementioned case, he presented the appropriate and relevant case law of the Curia, which determined that the only case which qualifies as the termination of common property is if related to the property only one owner remains at the end of sale. Regarding the examination of the validity issue, he examined the cases of validity in the administrative and labour courts. He determined that who attacks the subsequently annulled contract as a result of his own perpetuating conduct, can not rely on the invalidity of the contract. When analyzing the outcome of another case, however, he determined that a contract was violated by law where the parties did not designate the buyer's preemption right from all the circumstances of the case.¹⁰

Adrienn Nagy analysis the procedural aspect of the aforementioned issue. If the administrative proceedings have been unsuccessful in the case of a nullity of the contract between the parties, whether the parties have the right to initiate civil proceedings concerning nullity of the contract by applying the principles of substantive and legal discretion. In this article, the author analyzes the differences between the legal statement and its content and legal constraint regulated by the Act on Civil Proceeding and Act on Administrative Proceeding. We can find the answers in the summary of her article: “*After the introduction of procedural reforms, it may be concluded again that issues emerging from the possibility of initiating parallel proceedings may still not be unambiguously solved. From the point of view of procedural law, there is no objection before an injured party in initiating a civil proceeding to declare the contract null and void by the court, even on the same legal basis, after the settlement of an administrative court proceeding had entered into effect. On the other hand, a civil court may not come to a divergent legal conclusion from that having reached by an administrative court. Nonetheless, it may occur that such new facts emerge during a civil proceeding, which, with attention to the different legal character of the proceedings, were not examined neither by an administrative body in*

---

⁹ Kocsis Bianka: Mining Law, as traditional, land related part of the Law of Natural Resources, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2017/23, 48, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.36.

¹⁰ Olajos István: The acquisition and the right of use of agricultural lands, in particular the developing Hungarian court practice, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2017/23, 91-116, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.91.

---

an administrative procedure, nor by the court in an administrative court proceeding, and which may result in a different legal qualification.”¹¹

János Ede Szilágyi deals with the the analysis of european union and international law of land transactions in his study in 2017. After examining the question of the hungarian Member State's reservation on the acquisition of property, in the aspect of the applicability of the EU's fundamental freedoms and as a positive and negative integration model in the spirit of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, he describes the practice of EU bodies and their attitudes to the provisions of the hungarian Land Transactions Act. The conclusion of this model is that *”not to infringe the system of property ownership, but the respective jurisdiction of the CJEU slightly changed (complemented) it declaring that although the member states are entitled forming their property ownership independently but when determining these regulations they cannot bar out the economic freedoms provided by the EU, in our case the free movement of capital and persons.”¹²*

Szilágyi summarized the european union case law as the following: *”...The CJEU strictly watches so that national law shall not discriminate EU citizens on the basis of their nationality. ... According to the interpretation of CJEU, a national law or regulation on the free movement of persons and free movement of capital fill the requirements of EU law just if in addition to satisfying the obligation of national treatment it also serves legal public interest objectives, and the restrictive national regulation cannot be replaced by another regulation less restrictive on the free movement of capital.”¹³*

At the same time the European Commission in the infringement procedure - even now in progress – questions the objectivity and EU-conformity of the following measures: *”(a) complete ban on the acquisition of land by domestic and foreign legal entities, (b) proper degree in agricultural or forestry activities, (c) proper agricultural or forestry practice abroad, (d) obligation on the buyer to farm the land himself, (e) impartiality in prior authorisation for the sale of lands.”¹⁴*

On the other hand, in the usufruct case the final decision establishing by the opinion of the Advocate General is summarized by him as the following: *”the legislation and the cancellation decisions taken on the basis thereof are contrary to the free movement of capital. In fact, the requirement that such rights must have been created between close members of the same family gives rise to effects which are indirectly discriminatory against nationals of other Member States and cannot be justified by any of objectives put forward by the Hungarian Government.”¹⁵* The essence of his criticism in his study is that the Advocate General does not notice the role of the existing positive integration model and he mixes the usufruct with the legal institutions of the lease.

---

¹¹ Nagy Adrienn: Changes in judicial practice related to the land transaction act after reforms of procedural acts, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/25, under publishing.

¹² Szilágyi János Ede: European legislation and Hungarian law regime of transfer of agricultural and forestry lands, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2017/23, 154, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.148.

¹³ Szilágyi 2017, 156.

¹⁴ Szilágyi 2017, 159.

¹⁵ Szilágyi 2017, 161.

For example, the positive integration model is considered by the European Parliament's report on land concentration.¹⁶ He summarized the numerous proposals for action of the report as the following: "All these taken into consideration, the European Parliament, (a) 'recognises the importance of small-scale family farms for rural life', and 'considers that local communities should be involved in decisions on land use'. (b) The European Parliament 'calls for farmland to be given special protection with a view to allowing the Member States, in coordination with local authorities and farmers' organisations, to regulate the sale, use and lease of agricultural land in order to ensure food security...'. (c) Furthermore the European Parliament – among other things – calls the European Committee (c1) to establish an observatory service for the collection of information and data on the level of farmland concentration and tenure throughout the Union'; (c2) 'to report at regular intervals to the Council and Parliament on the situation regarding land use and on the structure, prices and national policies and laws on the ownership and renting of farmland, and to report to the Committee on World Food Security (CFS)...'"¹⁷

The jurisprudence of the European Court of Human Rights has been examined in a study¹⁸ published by *Marinkás György* in 2018, wherein after a land transaction introduction, he examined the jurisprudence of the European Court of Human Rights in the area of compensation, land administration, environmental protection and inheritance. Considering the aspects of the investigation, he examined the member states' practice in the aspects of the compliance with fairness procedure and the legitimacy of ownership. The criterias of fairness procedure are the following: "the states enjoy a wide margin of appreciation regarding the rules of judicial review and the kind of evidence they require."¹⁹ "[T]he unreasonable length of the procedures as some of the procedures lasted for a decade or even longer."²⁰ Related to the property withdrawal, the examined aspects were the following: "The permanent case law of the ECtHR – which was brought into prominence in the compensation and hereditary related cases –, requires that the expropriation must be based on law, to pursue a legitimate aim and has to be proportionate."²¹

Regarding the international law *János Ede Szilágyi* in his first study in 2018²² examined the commercial convention between the European Union and third countries from the standpoint how these international conventions affect the land transactions. He examines, as a legal analyst for the first time, the implications of cross-border acquisitions of agreements between EU and Japan, Singapore, Vietnam and Canada. In his summary, he concludes the following. "In our view this study may highlight several potential research subjects and may direct attention to the diversity of the ways how the issue of cross-border land-

---

¹⁶ European Parliament (EP): Report on the state of play of farmland concentration in the EU: how to facilitate the access to land for farmers, Committee on Agriculture and Rural Development A8- 0119/2017, 2017.03.30. (hereinafter referred to as: EP 2017).

¹⁷ Szilágyi 2017, 163.

¹⁸ Marinkás György: Certain Aspects of the Agricultural Land Related Case Law of the European Court of Human Rights, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/24, 99-134, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.99.

¹⁹ Marinkás 2018, 114.

²⁰ Marinkás 2018, 114.

²¹ Marinkás 2018, 115.

²² Szilágyi János Ede: The international investment treaties and the Hungarian transfer law, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018b/24, 194-222, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.194.

acquisition can be approached in an international investment agreement. We think that the given interest that is to be defended decides which of the approaches is expedient. The study did not deal with the essential question – besides several other questions – whether it is right to handle the issue of the cross-border acquisition of land in the XXI century as a pure investment question, and what are the possible alternatives. In other words the subject of this study is a good field for future research.”²³

Our research extended to the classic areas of legal research. Related to the the public law nature of studies, Zoltán Nagy’s study²⁴ shall be highlighted, wherein the finance lawyer author analyzes the system of indirect and direct agricultural supports and the system of rural development from the perspective of financial and economic aspects. His summarizing statements are the following: “*Subsidy policy is complex, cross-cutting set of rules which affects some scientific research area beside legal research. However, it has an increasing importance in economic and social processes.*”²⁵

Related to the system of the supports, he highlighted that: “*Taking into account all of these facts, legislative changes are needed. A unified subsidy act should be adopted in which the procedure of subsidies should be regulated in details and be increased with sectoral laws. Furthermore, public legislation should be strengthened in the case of subsidies as the conversion of public funds into private assets largely justifies it. Subsidies carry economic political and social purposes. In order to ensure these purposes public laws means the most effective and best solutions. Within public legislation it would be important to regulate contractual relations in new public contractual framework and to strengthen supervision with more stringent sanctions to reduce abuses and to make subsidies reach their purpose.*”²⁶

Related to the agricultural and rural development supports, he determined that “*All these general statement are increasingly valid for agriculture subsidies. The study presents several issues concerning to rural development and agricultural economy. Problems, of course, cannot be solved only by subsidy policy but it means an important solution option in this area. Therefore, analysis should focus on subsidy policy. Country life and agricultural production are closely linked to each other therefore a complex treatment is needed from the aspect of support. Strategy is a priority area not only in Hungary but in the European Union.*”²⁷

Csilla Csák’s study²⁸ in 2018 is also written in the field of public law, which analysis the situation of the state as a necessarily legitimate heir, and the beneficiary in case of testamentary succession regulated by the Land Transaction Act from the practise of Constitutional Court. Related to the situation of environmental law, agricultural law, domestic law and EU law, the effective issue is the interpretation of consitutional practise analyzed the issue of usage of Natura2000 areas. In the field of financial compensation, the study focused on practical aspects concludes the following: “*A solution, which proposes to treat separately testamentary dispositions taken at different times, seems*

---

²³ Szilágyi 2018b, 207.

²⁴ Nagy Zoltán: The regulation of financial support in particular for agricultural support, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/24, 135-163, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.135.

²⁵ Nagy 2018, 147.

²⁶ Nagy 2018, 147.

²⁷ Nagy 2018, 147.

²⁸ Csák Csilla: Constitutional issues of land transactions regulation, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/24, 5-32, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.5.

---

to be appropriate. Time limit considering the possibility of financial compensation should be connected to the entry into force of Land Transaction Act or to the scope of regulation on financial compensation. According to it the assessment of testamentary disposition shall be regulated in a different way."²⁹

Related to the interpretation of active and passive law of succession as a fundamental law, the author stated the following: *"This reasoning on the side of jurisprudence raises the necessity for sui generis rules of succession. The preservation of agricultural property (land, agricultural holding) and its operation appropriate to estate policy principles are essential interests of every state. According to these facts West-European countries adopted their special rules of land succession thus ensuring the proper operation and maintenance of agricultural property and the rules of compensation of non-inherit heirs..."*³⁰

She also urges the extension of the specific rules of Natura2000 to private properties, because: *"According to the regulation of Natura 2000 areas, environmental protection and nature conservation aspects apply by quantitative and qualitative protection, their guarantee conditions are given and the control procedure is ensured. Such regulation applies to people getting into legal relation with the state in the utilization of state-owned lands and the regulatory conditions of maintaining the protection level are exist. There is no provision for the acquisition of state-owned land and for further sale and utilization of privately-owned land (e.g. leasehold) which would provide a list of requirements for the preservation of nature and the effectiveness of nature conservation asset management. Land use regulation of privately-owned land use was only adopted for grassland (meadow, permanent pasture), such special regulation of other cultivation branch was not adopted and these areas are subject to the general land use regulations."*³¹

In the aspect of nature conservation nature asset management right situated in the border of private law and public law, *István Olajos* analysed in his second study³² in 2018 the asset management right connected to Natura2000 areas and interpreted by Csilla Csák.

The author categorically takes a stand on state asset management and land use in private land: *"The interests of the future generation are ensured by not the high level of state land ownership, but the uniform treated private land ownership and land use. The state can protect the interests of future generations, if in case of the change of generations also creates such rules, which contribute to the maintainence of this unit and the protection of established farm structure. In particular related to the inheritance of the land, it does not allow the division of the established estate body possessed bodies and the breakdown of the usable estate structure. However in order to the aforementioned comes true, not the maintenance of state land management organizations, but the validation of a well designed and consistently used land inheritance system is necessary."*³³

---

²⁹ Csák 2018, 114.

³⁰ Csák 2018, 114.

³¹ Csák 2018, 117.

³² Olajos István: The special asset management right of nature conservation areas, the principal of the prohibition of regression and the conflict with the ownership right in connection with the management of state-owned areas, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/25, under publishing

³³ Olajos 2018, under publishing.

The importance of civil law approach are strengthened several studies. In the study³⁴ published by Ágnes Juhász and Réka Pusztahelyi in 2018, the authors confirmed a constitutive effect entry, the principles of public credentials, the administrative authorities of rectification, the ex officio correction and the contradictions of the supervisory procedure by the cases of the practical usage of GPAP.

They summarized the conclusions of their researches as the following:
"According to our point of view, the expression of 'correction' is not a new procedural form ensuring the possibility for the real estate supervisory authority to correct the obviously false content of the real estate register. However, in the course of our examination, we realized that the provisions on the correction contained by both the HCC and the RER do not cover all cases, when the content of the real estate register does not meet with the fact or it is improper or incorrect. Furthermore, even it is the choice of the legislator to place the correction of the real estate register's content either into the courts' or a certain administrative authority's sphere of authority, we think that the defence of those acquirers, who meanwhile acquired right in good faith and in trust of the content of the real estate register, shall be necessarily taken into regard in every case. As the aspects of the delimitation of the adjustment lawsuit and cancellation lawsuit were evolved in the jurisprudence, the function of these lawsuits and their placing into the sphere of authority of courts instead of administrative authority becomes even clearer. As it can be seen from the above mentioned cases and standing points appearing in the literature, the provisions on the adjustment and cancellation lawsuits cannot be interpreted disregarding the special features of the functioning of the real estate register. Additionally, it can also be stated that the HCC is not able to adopt the rules determining all peculiarities of the authentic register, although it is a code for the private law. The reason of this situation that these rules functions under the omnipotence of the GPAP."³⁵

The private law aspect is prevailed in the study published by István Olajos and Ágnes Juhász in 2018, wherein they seek to find the question in which cases the land use of public law expectant owner is qualified as legal based on the already concluded but not yet approved assignment of agricultural administrative bodies. Related to the issue, they analyzed the dynamics of the assignment in the point legal practise, assessing the contradictions of the land transactions rules.³⁶

Related to the dynamics of the contract, the authors determined that:
"The expectant, who entered into possession, but not acquired ownership is forward in the priority sequencing the owner, who paid the purchased price and has the right to dispose over property. Thus, except the right to dispose over property, expectant has the right to use and the right of beneficial enjoyment. Moreover, excluding the transmission, expectant can practice the right to dispose over property, since he has the right to vindicate against third persons and this right of him is stranger than

---

³⁴ Juhász Ágnes – Pusztahelyi Réka: Registration of real estates from a civil law viewpoint – civil law effects in the sieve of the official public register, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/24, 61-98, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.61.

³⁵ Juhász – Pusztahelyi 2018, 80.

³⁶ Juhász Ágnes – Olajos István: The relation between the land use register and the real estate registration proceeding, with regard to the justification of the lawful land use, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/24, 164-193, doi: 10.21029/JAEL.2018.24.164.

the original owner's. If the share farming contract is valid, all parties nominated in the contract are excluded by the parties, i.e. only the expectant has the right to submit the application for support."³⁷

They determined the public law expectancy as the following: "*... the public law expectancy is a prior status, where parties agreed in the transfer of the ownership and the buyer entered into possession, but his acquisition is conditional, since the original document needs to be issued by the approval of the agricultural administrative body. In the case of the 'public law expectancy', the right of use and the right of beneficial enjoyment prevails according to the classical civil law dogmatic, previously analysed by Eörsi. Accordingly, the 'public law expectant' carries the risk of damages and his priority to claim, i.e. the right to vindicate, is stronger compared to the similar right of the seller's.*"³⁸

One of the pivotal questions of the research is the settlement of the inheritance of agricultural and forestry lands. In the study published by Zsófia Hornyák³⁹ in 2018, regarding the decisions of Constitutional Court at the end of 2017, she suggests the radical reform of current rules in the spirit of property policy directives and well functioning foreign practices.

The basic of proposal on the reform of intestate succession is the following: "*Regarding the agricultural lands, in case of laying down the specific succession rules, the main objective should be to keep the agricultural land in one hand, preferably in one hand, without the fragmentation of the lands. Thus ideally a successor would be who takes over the land. In the system of legitimate inheritance, the heir should be privileged who is bound to the land.*"⁴⁰

The most important points of the reform on the rules of testamentary succession are the following: "*Related to the testamentary succession, the new Land Transactions Act lays down special provisions, but we are also encouraged to cite it in order that the will of the legator can be applied as well as possible and it nears to the laid suggestions in the field of testamentary succession in the new system outlined by us.*"⁴¹ *When developing the new regulation, we must start the fact who was designated by the legator in his/her will and if this person does not meet the conditions for becoming a farmer, then a deadline should be set for him/her to meet these conditions. If the beneficiary undertakes it, the inherited agricultural land should be given to his/her usage with a temporary transfer of inheritance in order that the farming shall be continuous and the land shall be under cultivation until the performance of the conditions for the acquisition of property*"⁴²

The criminal law is an unreasonably neglected area of our land-related research. Bence Udvarbelyi analyzes the fact of the illegal acquisition of the agricultural and forestry lands in details. Besides the traditional analysis, his study's main issue is the relation between the mentioned criminal law fact and the relevant acts and why not start procedures who violates the aforementioned fact.

---

³⁷ Juhász – Olajos 2018, 176.

³⁸ Juhász – Olajos 2018, 176.

³⁹ Hornyák Zsófia: Richtungen für die Fortentwicklungen: Beerbung des Grundstückes, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/25, under publishing.

⁴⁰ Hornyák 2018, under publishing.

⁴¹ Hornyák 2018, under publishing.

⁴² Hornyák 2018, under publishing.

Related to the aforementioned question, the answer was determined by the author as the following: *"In the judicial practice several difficulties emerged mainly due to the problem of the adjudication of the nullity of the contracts. The criminal offence remains silence in the question whether the contract in question must be declared null and void by a civil court before the criminal proceedings or the criminal judge is required to adjudicate in this civil law question during the criminal procedure. Both of these solutions would have serious disadvantages. If the nullity of the contract concerned had to be ascertained by a civil court in advance, it would entail the prolongation of the criminal proceedings which would not be in line with the purpose of the legal institution. However, if the nullity of the contract had to be determined in criminal proceedings, the criminal judge should rule on a matter which is far from his jurisdiction, and to which the criminal judges – similarly to the adjudication of the civil law claims – are extremely reluctant."*⁴³

In the summary study⁴⁴ of Ilona Görgényi on environmental criminal law, she defines the objectives of environmental criminal law as the the legal instrument of legal action, analysis the role of the expectations measures by environmental criminal law in the EU legislation, examines the criminal facts considering the comparative legal aspects and determines the challenges facing this legal area. Among the challenges the following law enforcement and better exploration networks need to be highlighted: *"(a) IMPEL, the Network for the Implementation and Enforcement of EU Environmental Law, (b) ENPE, the European Network of Prosecutors for the Environment, (c) EUFJE, the EU Forum of Judges for the Environment, (d) EnviCrimeNet, the network of police officers focusing on tackling environmental crime. Furthermore the LIFE multiannual work programme was accepted for 2018-2020.*

*In the framework of environmental compliance assurance and access to justice the following crimes were underlined in interest of supporting environmental compliance assurance: (a) wildlife trafficking, (b) wildlife and nature crime, including illegal logging, (c) waste crime, (d) water pollution and/or illegal water abstraction, (e) air pollution."*⁴⁵

The importance of facts linked to the area and the member states' criminal action is highlighted the analysed conclusion in the summary of the study: *"Similarly the UN Comision on Crime Prevention and Criminal Justice resolution encouraged its member states to make illicit trafficking in forest products, including timber, and protected species of wild fauna and flora involving organized criminal groups a serious crime. Placing it on the same level as human trafficking and drug trafficking."*⁴⁶

As the summary of the research we conclude that among the natural resources the land is an area which effects all major areas of jurisprudence and thanks to its special character, it can contribute to the exploration of a new dimension of scientific research in the area of dogmatics of law, history of law, industrial law, energy law, criminal law and the classic land ransactions' legal boundaries of civil law, public law, european law and international law.

---

⁴³ Udvarhelyi Bence: Unlawful acquisition of agricultural and forestry land in the criminal law, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/25, under publishing.

⁴⁴ Görgényi Ilona: Protection of the environment through criminal law considering the european standards, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2018/25, under publishing.

⁴⁵ Görgényi 2018, under publishing.

⁴⁶ Görgényi 2018, under publishing.

OLAJOS István*
A mezőgazdasági földre, mint természeti erőforrásra vonatkozó kutatások
összefoglalója**

A kutatás legfontosabb eredménye, hogy megszületett a természeti erőforrásokra vonatkozó szabályozás definícióit, és kutatás eredményeit összefoglaló tanulmány Szilágyi János Ede tollából.¹ A terület dogmatikájának felépítésére vonatkozó, mértékadó tanulmány 3 forrásból ered: egyrészt a természeti erőforrások XX. századi elméletét fogalja össze Guillermo Cano 1975-ben megjelent tanulmánya alapján², majd összefoglalja a terület magyar forrásait, és ezek felhasználásával tesz kísérletet a természeti erőforrások szabályozási tárgyainak megközelítésére, és a megközelítés dinamikájának vizsgálatára. A fogalmi elemek meghatározása kapcsán az Alaptörvényből, a Nemzeti Hitvallásból és a környezetvédelmi valamint a természetvédelmi törvény definíciójából indul ki:

A környezetjog tárgyai és jellege tekintetében Prugberger Tamás 2002-ben, Debrecenben megjelent tanulmányában megjelent alábbi megállapítást tartja érvényesnek: „környezeti jog ílymódon bizonyos fokig [atermészeti erőforrások jogának] általános részeként kezelhető, ahol a különös részt az egyes itt tárgyalt jogterületek speciális rendelkezései adják.”

A területre vonatkozó tárgyak dinamikájára nézve a cikk összefoglaló részében az alábbi megállapítására teszi: „(a) A magyar nemzeti joganyag visszatükrözi a természeti erőforrások időről-időre változó társadalomtudományi (zimmermanni), vagyis szűkített megközelítését. (b) Napjaink környezetjoga immáron létező jogi keretet biztosít a természeti erőforrások egyes részterületeinek egységes alkalmazásához. (c) A természeti erőforrások jogának részterületei egzaktt módon, kimerítő jelleggel nem meghatározhatók; ráadásul amúgy is csak időről-időre felülvizsgálatot igénylő körrel lehetne értekezni (habár kétségtelenül léteznek főbb, hosszabb ideje létező részterületek). (d) Az egyes részterületek egymástól jelentősen eltérő sajátosságokat mutatnak, amelyek kapcsán felmerülhet a kérdés, hogy e tekintetben mennyiben lehet illetve kell egységesebb szabályozásra törekedni.”³

István Olajos: The summary of the research on agricultural land as a natural resource – A mezőgazdasági földre, mint természeti erőforrásra vonatkozó kutatások összefoglalója. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2018 Vol. XIII No. 25 pp. 190-212 doi: 10.21029/JAEL.2018.25.190

* PhD, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztikai Tudományok Intézete

** A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

¹ Szilágyi János Ede: A természeti erőforrások jogának egy lehetséges megközelítése, *Agrár- és Környezetjog*, 2018a/25, 282-293., doi: 10.21029/JAEL.2018.25.270.

² Guillermo J. Cano: *A legal and institutional framework for natural resources management*, FAO Legislative Studies No 9, Rome, FAO, 1975.

³ Szilágyi 2018a, 293.

A mezőgazdasági földre vonatkozó tanulmányok dogmatikájával, annak történelmi gyökereivel foglalkozik *Petrasovszky Anna*, aki a XIX. század eleji természetjogban találja meg a terület dogmatikai megközelítésének alapjait.

Az állam gazdasági jellegű eszközei, tárgyai közé, melyeken vagyongazdálkodási jogot gyakorol, az alábbi tárgyak tartoznak: „*Azok javak, amelyeket a természetjog a ius politicae állami jogkör esetében még az erényetikából kölcsönözött kategóriák mentén az életfeltételek alapvető, hasznos és gyönyörködtető dolgaiként csoportosít, a ius circa bona civitatis jogkör esetében már gazdasági szempontú értelmezésben jelennek meg. Úgy tekint rájuk, mint a gazdaság által előállított javak és szolgáltatások forrásaira. Tipizálásuk koordinátája pedig az, hogy az állambatalom milyen mértékben terjed ki rájuk, milyen elvek szerint rendelkezhet velük. A természetjog az eudaimonizmus elve alapján vallja, hogy a gazdasági javaknak a közjót kell szolgálniuk. A bona in civitate fogalma alatt így a természetjog olyan javakat ért, amelyek az állam céljának megvalósítására alkalmas eszközöként szolgálhatnak. A bona civitatis körébe tartozó javakként hasznosítható természeti erőforrások feletti rendelkezést a természetjog éppen ezért állami jogkörként értelmezi, annak jellegét és a gyakorlására vonatkozó elveket az állam vagyongazdálkodási jogkörének (ius circa bona civitatis) tárgyalása során vizsgálja. Az állam területén fellelhető javakon (bona in civitate) a természetjog legtágabb értelemben hangsúlyosan dolgokat ért, ezzel is kifejezve azt, hogy ide személyek nem tartoznak. A tulajdonjogon alapuló megközelítés a valaki uralma alatt lévő javak (bona propria), illetve az úgynevezett elfekvő (bona iacentia), vagy más néven uralom alatt nem álló (bona adespota) javak között tesz különbséget. A ius circa bona civitatis gyakorlását alapvetően befolyásolja a közjavak (bona publica) és képező magánjavaknak (bona privata) közötti különbségtétel. Szintén az állami jogkör gyakorlása szempontjából fontos a közjavak további differenciálása. Így a közjavak körében egyfelől olyan javakat különböztet meg, amelyek bár mindenki tulajdonát képezik, mégis egyes személyek használatában állnak, mint például a folyók, folyópartok, hegyek, utak stb. Másfelől olyan dolgokat, amelyek nem állnak az egyes személyek használatában, de valamennyi polgárt megilletik az állam úgynevezett patrimonális vagyoneként (patrimonium civitatis) nevez meg. Ilyennek tekinti a középületeket, köztelkeket, tavakat, bányakincseket. A javaknak ezt a kategóriáját sorolja abhoz, amit általában kincstári vagyonnak (bona Camerae) hívnak, illetve amelyek a monarchikus államokban a korona-javak (bona coronalia), a köztársaságokban pedig nemzeti vagyon (bona nationalia) elnevezéssel ismertek”.⁴*

A közvagyon feletti jogkörgyakorlás kapcsán az állami feladatokat az alábbiak szerint foglalja össze: „*A közvagyon természetéből adódik, hogy az állambatalom gyakorlója e vagyont kizárólagosan és sajátjaként oly módon birtokolhatja, hogy ezáltal képes legyen az állam polgárait minden sérelemmel szemben megvédeni. E vagyonból a polgárok használatában saját céljaira csak szükséges mértékben fordíthat. A közvagyon elsődleges célja ugyanis az állam biztonságának megteremtése és védelme, mindemellett pedig további cél a polgárok közösségének használata, s csak ez után következhet az, hogy az állambatalom gyakorlója saját céljaira szükséges mértékben eszközöket igényelhesen a közvagyonból. Az ezen kívül fennmaradó javakat az egyenlő jogosultság figyelembe vételével a köz rendelkezésére kell bocsátania. A közvagyon bizonyos részének a polgárokat kizáró esetleges állami használata az állami vagyongazdálkodás patrimonális jellegéből adódik, mely az állam területi felségjogával (ius territorii) függ össze. Ekkor szintén az állam célja az irányadó, ugyanis az állam céljából következik, hogy az államszolgálat gyakorlója a közvagyonból*

⁴ Petrasovszky Anna: Establishing the protection of natural resources by the state in 19th century natural law, *Agrár- és Környezetjog*, 2017/23, 140., doi: 10.21029/JAEL.2017.23.117.

bizonyos részt az állam rendeltetésével összeegyeztethető módon saját céljaira elkülönítsen és arra fordítson, sőt kellő megfontolás után – tehát nem önkényes döntése alapján – a közvagyonnal más módon is rendelkezhet, például értékesítheti azt.”⁵

További differenciálódás jelentenek a regálé jövedelmek: „E kizárólagos hasznvételi jogkörbe tartozó tárgyak változatos természete különféle pénzügyi bevételeket jelent a következő jogcímenek: vadászati jog (*ius venationis*), erdészeti jog (*ius forestale*), bányászati jog (*ius montanum*), a kincstalálás joga (*ius in thesauros*), a postáztatás joga (*ius postarum*). E jogok olyan esetben is megilletik az államot, amikor egy magántulajdonban lévő vagyont állami hasznbérletnek nyilvánítanak. Az általános igazgatás (*politica*) a gyakorlatban megkívánhatja, hogy a regálé jövedelmek, amelyek egyébként pénzügyi megfontolásból tartoznak állami hatáskörbe, magánszemélyek kezelésébe is átkerülhessenek.”⁶ E vagyon kezelése során az állam az alábbi elveket követi: „1) saját vagyonán korlátlan tulajdonjog (*ius dominii illimitati*), amiről az uralkodó saját döntése alapján kizárólagosan rendelkezhet, korlátlansága pedig abban nyilvánul meg, hogy az ezzel való rendelkezés joga nem esik az állam igazgatását meghatározó törvények alá (*quia legibus regiminis non subest*); 2) az uralkodói kincstári vagyon feletti hasznélvezeti jog (*ius utendi et fruendi in bonis fiscalibus*), amely szerint e jövedelmeket saját, szükséges mértékű fenntartási költségeire fordíthatja, s e jog gyakorlásakor a saját hasznát veheti figyelembe; 3) az államkincstár igazgatásának joga (*ius aerarii administrandi*), amikor az uralkodó döntése folytán az állami közvagyon közcélokra való felhasználása történik.”⁷

Az említett regálé jövedelmek közt említhető a bányajog, melynek a kutatás keretében egy történeti, és egy hatályos jogi összefoglaló is készült a kutatás keretében. A Gedeon Magdolna által folytatott történeti kutatás legfontosabb eredménye, hogy a patrimoniális királyság idején az ásványkincsek kitermelésének joga királyi felségjog, majd a rendi monarchia idején válik regálé joggá, amikor a kitermelés hasznából a korona részesedik. A 17. században megtörténik a kísérlet a királyi Magyarországon a bányászati szabályok központi kodifikációjára, ez azonban sértette a bányavárosok autonómiáját, és szabályai a helyi bányászati szokásjog háttérjogszabályaként érvényesültek. A XX. században a föld méhének kincsei állami tulajdonná váltak, melyeket az arra felhatalmazott koncesszió jogosultja termelhet ki meghatározott időre.⁸

A hatályos jogról szóló tanulmányban Kocsis Bianka a környezetvédelem és a bányaművelés viszonyban jellemezte a bányajog legfontosabb szabályait. A terület szabályozási pontjainak felvillantása után a két terület metszéspontjában keletkezett uniós jogot vizsgálva az alábbi megállapításokat tette: „A bányászati tevékenység és a környezetvédelem között alapvetően egy ellentét húzódik, amelynek feloldása a vonatkozó jogalkotásban is érezhető hatását, és amely egyfajta akadályt képez a természeti erőforrások védelmére irányuló kötelezettség teljesítésének. Úgy gondolom, hogy e hipotézis a fent leírtak alapján igazolást nyert. Az ismertetett jogesetektől egyértelműen látszik, hogy a bányászati tevékenység folytatása számos esetben sérthet környezeti érdekeket ez megmutatkozik például:

⁵ Petrasovszky 2017, 142.

⁶ Petrasovszky 2017, 143.

⁷ Petrasovszky 2017, 144.

⁸ Lásd: Gedeon Magdolna: Die historische Übersicht über das Bergrecht als das Recht der natürlichen Ressource, *Agrár- és Környezetjog*, 2017/23, 5-20., doi: 10.21029/JAEL.2017.23.5.

(a) a hulladékgazdálkodás terén (hiszen a bányászat során keletkező hulladékok, akár csak a visszamaradó kavics kezelése is rendkívül fontos kérdéskör, amely abogyan azt láthattuk, jogvitákhoz is vezethet), (b) a környezetvédelem területén (ezen belül kiemelt terület a vízvédelem, lásd például a vizék jó állapotának biztosításával kapcsolatos uniós jogesetet, vagy a vízhez való alkotmányos alapjog és a tulajdonjog kapcsolata vonatkozásában felmerült német ügyet), (c) a Natura 2000-es területek védelme kapcsán.”⁹

A bányajog, mint a föld méhének kincsei kitermelésének joga, és mint az energiajog egyik forrása kapcsán csak a bevezető tanulmány szintjéig jutottak a kutatások. E kutatási területek szélesítése és mélyítése kutatócsoportunk következő nagy feladata.

A klasszikus földforgalom gyakorlatának, és elméleti kérdéseinek elemzésére több tanulmányi is született. A földforgalom kapcsán *Olajos István* 2017-es tanulmányában azt a kérdést vette vizsgálódásának tárgykörébe, hogy az új földforgalmi törvény hatálybalépésével a mezőgazdasági igazgatási szerv engedélyezése, hogy hat ki a szerződés érvényességére, és az, hogy milyen bíróság előtt, és milyen eljárásban vizsgálják az érvényesség kérdését, annak lesz-e kihatása a döntés kimenetelésre. E mellett vizsgálta a közös tulajdon megszüntetését jelentő adásvétel bírói megítélésére vonatkozó eljárást. Ez utóbbi esetben a Kúria megfelelő és releváns ítélezési gyakorlatát mutatta be, mely szerint csak az számít a közös tulajdon megszüntetésének, ha az adásvétel végén, a szóban forgó ingatlanok egy tulajdonosa marad. Az érvényesség kérdésének vizsgálata kapcsán a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságokon felmerült érvényességi eseteket vizsgált. Megállapította, hogy aki saját felróható magatartása eredményeképpen támadja meg a később érvénytelenné vált szerződést, az a szerződés érvénytelenségére nem hivatkozhat. Egy másik eset eredményének elemzésekor azonban megállapította, hogy jogszabálysértő az a szerződés, ahol a felek nem jelölik meg a vevő az eset összes körülményeiből megállapítható elővásárlási jogát.¹⁰

Nagy Adrienn az előző kérdés eljárási vetületeit elemzi. Ha a felek közötti szerződés semmissége ügyében a közigazgatási per eredménytelenül zajlott le, a feleknek az anyagi jogerő és a tényállás szabad mérlegelésével kapcsolatos elvek alkalmazásával joga van-e a szerződés semmisségére vonatkozó polgári per indítására? A cikkben a szerző nagyszerűen elemzi a keresetlevél és annak tartalmi kötöttsége, és jogcímhez kötöttsége közötti különbségeket a Pp. és Kp. hatálya alatt. A feltett kérdésre a választát a cikk zárlatában a következőkben összegzi: „Az eljárásjogi reformok után is elmondható, hogy a Földforgalmi törvény által lehetővé tett párhuzamos eljárások megindításának problematikája továbbra sem válaszolható meg egyértelműen. Eljárásjogi szempontból nincs akadálya annak, hogy akár ugyanazon jogállítással a közigazgatási per jogerős lezárását követően a sérelmet szenvedett fél polgári pert kezdeményezzen a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt. Ugyanakkor azonos tényállás mellett a polgári bíróság nem juthat a közigazgatási bíróságtól eltérő jogi következtetésre. Az viszont előfordulhat, hogy a polgári perben – a per eltérő jellegére is figyelemmel –

⁹ Bianka Kocsis: Mining Law, as traditional, land related part of the Law of Natural Resources, *Agrár- és Környezetjog* 2017/23, 48., doi: 10.21029/JAEL.2017.23.36.

¹⁰ Olajos István: The acquisition and the right of use of agricultural lands,..., *Agrár- és Környezetjog*, 2017/23, 91-116., doi: 10.21029/JAEL.2017.23.91.

felmerülnek olyan új tények, melyeket a hatóság a közigazgatási eljárásban, és az azt követő közigazgatási perben a bíróság sem vizsgál, és melyek eltérő jogi minősítést eredményezhetnek.”¹¹

A földforgalom uniós és nemzetközi jogi vizsgálatával foglalkozik Szilágyi János Ede 2017-ben megjelent cikke. A szerző tulajdonszerzésre vonatkozó magyar tagállami fenntartás kérdésének vizsgálatát követően, a uniós alapszabadságok érvényesülésének tekintetében, valamint az Alapjogi Charta szellemében pozitív és negatív integrációs modellként, ismerteti az uniós szervek gyakorlatát, és hozzáállását a magyar földforgalmi törvény előírásaihoz. E modell alapvető megállapítása, hogy „nem sérthetik a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet, azonban az EUB vonatkozó gyakorlata némileg árnyalja (kiegészítette) mindezt, kijelentve azt, hogy bár a tagállamok jogosultak tulajdoni viszonyaikat önállóan kialakítani, e viszonyok szabályozása során azonban nem zárhatják ki az EU által biztosított gazdasági szabadságok – témánk szempontjából: tőke- és személyek szabad mozgásának – érvényesülését.”¹²

Szilágyi a vonatkozó uniós esetjogot a következőképpen összegezte: „...Az EUB szigorúan ügyel arra, hogy a nemzeti jog az uniós polgárok között ne tegyen különbséget állampolgárságuk alapján. ... Az EUB értelmezése szerint a személyek szabad mozgásának és a tőke szabad mozgásának szabályai kapcsán a nemzeti elbánás elvének tiszteletben tartásán túl egy nemzeti jog csak abban az esetben felel meg az EU jogának, ha az jogszerűnek minősített közérdekű célt szolgál, és a korlátozó nemzeti intézkedés nem helyettesíthető a tőke szabad áramlását kevésbé korlátozó intézkedéssel.”¹³

A magyar kötelezettségsgzési eljárásokban az un. átfogó ügyben az alábbi konkrét intézkedések uniós jogba ütközését vitatják: „(a) a jogi személyek szerzésképtelensége és átalakulási tilalma, (b) a földművesek szakismereti követelménye, (c) a külföldön megszerzett gyakorlat el nem ismerhetősége, (d) a személyes művelési kötelezettség, illetve az Európai Bizottság kétségbe vonja (e) az adásvételi szerződések előzetes jóváhagyására vonatkozó feltételek objektivitását is.”¹⁴

Ezzel szemben a haszonélvezeti ügyben a végső döntését is megalapozó főtanácsnoki indítványt az alábbiakban összegzi: „e szabályozás és az annak alapján hozott törlési határozatok ellentétesek a tőke szabad mozgásával. Ugyanis azon követelmény, amely szerint az ilyen jogokat közeli hozzátartozók között kell létesíteni, közvetett hátrányos megkülönböztetést hoz létre más tagállamok állampolgáraival szemben, és e követelmény a magyar kormány által előadott célkitűzések egyikével sem igazolható.”¹⁵ Tanulmányában Szilágyi kritikájának lényege, hogy a főtanácsnok nem veszi észre a meglévő pozitív integrációs modell szerepét, és a haszonélvezet összekeveri a haszonbérlet jogintézményeivel.

---

¹¹ Nagy Adrienn: Változások a földforgalmi törvényhez kapcsolódó bírósági joggyakorlatban az eljárásjogi törvények reformja után, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/25, megjelenés alatt.

¹² Szilágyi János Ede: European legislation and Hungarian law regime of transfer of agricultural and forestry lands, *Agrár- és Környezetjog*, 2017/23, 154., doi: 10.21029/JAEL.2017.23.148.

¹³ Szilágyi 2017, 156.

¹⁴ Szilágyi 2017, 159.

¹⁵ Szilágyi 2017, 161.

A pozitív integrációs modellre például az Európai parlament földkoncentrációról szóló jelentését tekinti.¹⁶ A jelentés számos cselekvési javaslatát az alábbiakban foglalja össze: „*az Európai Parlament (a) úgy véli, hogy a helyi közösségeknek részt kell venniük a földhasználatra vonatkozó döntésekben. (b) Az Európai Parlament kéri, hogy a helyi hatóságok és a mezőgazdasági termelők szervezeteivel együttműködésben biztosítsanak különleges védelmet a mezőgazdasági területeknek annak lehetővé tétele érdekében, hogy szabályozzák a mezőgazdasági földterületek értékesítését, használatát és bérbeadását az élelmezésbiztonság ... érdekében*’ (c) Továbbá az Európai Parlament – többek között – felbújja az Európai Bizottságot, hogy (c1) hozzon létre a termőföldek koncentrációja és birtokjogi viszonyai szintjére vonatkozó információk és adatok gyűjtésére irányuló megfigyelőszolgálatot Unió-szerte’; (c2) rendszeres időközönként tegyen jelentést a Tanácsnak és a Parlamentnek a földhasználatról, az árakról, valamint a földtulajdonról és a föld bérletéről szabályozó nemzeti politikákkal és jogszabályokkal kapcsolatos helyzetről, valamint arra, hogy tegyen jelentést a Világélelmezés-biztonsági Bizottságnak”¹⁷

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatát vizsgálta Marinkás György 2018-ban megjelent tanulmányában¹⁸ földforgalmi bevezető után a kártérítés, földrendezés, környezetvédelem és az öröklés témaköreiben vizsgálta az emberi jogi bíróság joggyakorlatát. A vizsgálat szempontjait tekintve, a tagállami gyakorlat a tisztességes eljárásnak való megfelelése, és a tulajdonelvonás jogszerűsége szempontjából vizsgálta. A tisztességes eljárás vizsgálati szempontjai: „*az államoknak széles mérlegelési jogköre van azt illetően, hogy a bírói felülvizsgálat milyen szabályok szerint zajlik, milyen bizonyítékok benyújtását követelik meg.*”¹⁹ „*[A]z ésszerű időn túli mértékben elbűszödő eljárások miatt bekövetkező jogsérelem.*”²⁰ A tulajdonelvonás kapcsán a vizsgált szempontok a következők voltak: „*Az EJEB tulajdonelvonással kapcsolatos állandó ítélkezési gyakorlata, amely elsősorban a kárpótlási és az öröklési ügyekben került előtérbe megköveteli, hogy a tulajdontól való megfosztás törvényen alapuljon, törvényes célra irányuljon és arányos legyen.*”²¹

A nemzetközi jog tekintetében Szilágyi 2018-ban megjelent első tanulmányában²² az EU és harmadik országok között megkötött kereskedelmi egyezményeket vizsgálja abból a szempontból, hogy e nemzetközi egyezmények hogyan befolyásolják a földforgalmat. Jogi elemzőként először vizsgálja az EU és Japán, Szingapúr, Vietnám, és Kanada között létrejött egyezmények hatásait a határon átnyúló tulajdonszerzésekre. Konklúziójában az alábbi megállapításokat teszi: „*Meglátásunk szerint a tanulmányunk sok potenciális kutatási témára ráirányíthatja a figyelmet, és arra is, hogy a*

¹⁶ European Parliament (EP): *Report on the state of play of farmland concentration in the EU: how to facilitate the access to land for farmers*, Committee on Agriculture and Rural Development A8- 0119/2017, (2017.03.30.).

¹⁷ Szilágyi 2017, 163.

¹⁸ Marinkás György: *Certain Aspects of the Agricultural Land Related Case Law of the European Court of Human Rights*, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/24, 99-134., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.99.

¹⁹ Marinkás 2018, 114.

²⁰ Marinkás 2018, 114.

²¹ Marinkás 2018, 115.

²² Szilágyi János Ede: *The international investment treaties and the Hungarian transfer law*, *Agrár és Környezetjog*, 2018b/24, 194-222., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.194.

mezőgazdasági földek határon átnyúló földszerzésének kérdése nagyon sokféleképpen ragadható meg a nemzetközi beruházási megállapodásokban. Meglátásunk szerint az adott védett, kiszolgált érdek dönti el azt, hogy e megközelítések közül melyik a célravezető. A tanulmány – több más mellett – nem foglalkozott ugyanakkor azon lényeges kérdéssel, hogy vajon a XXI. században mennyire helyes a határon átnyúló földszerzési kérdéseket ennyire tisztán beruházási kérdésként kezelni, s hogy helyette milyen más alternatívák adódhatnak. Vagyis, jelen tanulmány tárgya még igen csak nagy lehetőséget jelenthet további tudományos kutatások számára.”²³

Kutatásaink kiterjedtek a jogi kutatás klasszikus területeire is. A közjogi jellegű tanulmányok kapcsán kiemelendő Nagy Zoltán 2018-ban írt tanulmánya,²⁴ ahol a pénzügyi jogász szerző a pénzügy és gazdaságpolitika látószögéből elemzi a közvetett és közvetlen agrártámogatások, valamint a vidékfejlesztési támogatások rendszerét. Összegző jellegű megállapításai a következők: „A támogatáspolitikai összetett, több jogterületet érintő szabályrendszer, amely a jogtudományi kutatások mellett egyes szaktudományok kutatási területét is érinti. A támogatáspolitikai azonban egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a gazdasági és társadalmi folyamatokban. Mindezekre tekintettel a jogi szabályozásban is változtatásra van szükség.”²⁵

A támogatások rendszerére vonatkozóan kiemeli, hogy: „Egységes támogatási törvényt kellene elfogadni, amelyben részletesen szabályozni kellene az eljárásrendet általános jelleggel, amit kiegészítenének az egyes ágazati szabályok. Erősíteni kellene továbbá a közjogi szabályozást a támogatások esetében, mivel sok esetben a közpénzek magánpénzzé konvertálódnak, ami nagymértékben indokolja ezt. A támogatások gazdaságpolitikai és társadalmi célokat hordoznak, amelynek érvényesítése érdekében a közjogi szabályok a leghatékonyabbak és a legjobb megoldási lehetőséget jelentik. A közjogi szabályozáson belül fontos lenne a szerződéses viszonyok új közjogi szerződéses keretek közé szorítása és az ellenőrzés erősítése szigorúbb jogkövetkezményekkel, hogy a visszaélések, visszaesőzítőhatók legyenek, és a támogatások elérjék a céljukat.”²⁶

Az agrár-és vidékfejlesztési támogatásokkal kapcsolatban megállapítja, hogy „Mindezek az általános megállapítások fokozottan érvényesek az agrártámogatásokra is. A tanulmány többféle problémát vet fel a vidékfejlesztéssel és az agrárgazdálkodással kapcsolatban. A problémákat természetesen nem orvosolhatja csak a támogatáspolitikai, de fontos megoldási lehetőséget kínál ezen a területen, ezért kell az elemzések fókuszába állítani ezt a területet. A vidéki élet és az agrártermelés szorosan összekapcsolódik, ezért komplexen kell kezelni a területet támogatási szempontból. Stratégiai kiemelt terület nem csak Magyarország, hanem az Európai Unió számára is.”²⁷

A közjog területére, mint vizsgálati szempontokra esik Csák Csilla tanulmánya,²⁸ mely az Alkotmánybíróság gyakorlatából elemzi az állam, mint szükségképpen törvényes örökös, és a végrendeleti örökös helyzetét a földforgalmi törvény hatálya alá

²³ Szilágyi 2018b, 207.

²⁴ Nagy Zoltán: The regulation of financial support in particular for agricultural support, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/24, 135-163., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.135.

²⁵ Nagy 2018, 147.

²⁶ Nagy 2018, 147.

²⁷ Nagy 2018, 147.

²⁸ Csák Csilla: Constitutional issues of land transactions regulation, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/24, 5-32., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.5.

tartozó végrendeleti öröklés esetén. A környezetjog és az agrárjog, valamint a hazai és uniós jog helyzetére egyaránt hatást gyakorló kérdés a tanulmány második részében elemzett NATURA 2000 területek használatának kérdését elemző alkotmánybíróági gyakorlat értelmezése. A vagyoni kompenzáció kérdésében a célszerűségi szempontokat előtérbe helyező tanulmány a következő következtetésre jut: „*Célszerűnek mutatkozik az a megoldás, mely szerint külön kellene kezelni a különböző időhatállyal készült végintézkedéseket. A pénzügyi kompenzáció lehetőségére tekintettel az időhatárt vagy a földforgalmi törvény hatályba lépése vagy a pénzügyi kompenzációt bevezető szabályozás hatályához kellene kötni. Ennek megfelelően eltérő szabályozás alá kell helyezni a végintézkedések megítélését.*”²⁹

A passzív és aktív öröklési jog, mint alapjog értelmezése kapcsán a szerző felveti: „*az öröklés jogintézményének sui generis szabályanyagát kellene megalkotni. A mezőgazdasági vagyon (föld, mezőgazdasági üzem) egyben tartása és a birtokpolitikai elveknek megfelelő működtetése minden állam elemi érdeke. Ennek megfelelően a nyugati-európai államok megalkották a speciális földöröklési normáikat, biztosítva ezáltal a mezőgazdasági vagyon elemek szakszerű működtetését, illetőleg egyben tartását és a hagyatékat nem örökölő örökösöknek vagyoni ellentételezésének a szabályait is.*”³⁰

A NATURA 2000 területek speciális szabályozásának kiterjesztését sürgeti a magántulajdonban álló területekre is, ugyanis: „*Az állami tulajdonban álló Natura 2000 területekre irányadó szabályozás szerint a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontok a mennyiségi és minőségi védelem során érvényesülnek, annak garanciális feltételei adottak, az ellenőrzési folyamat biztosított. Az állami tulajdonban álló területek hasznosítása során az állammal jogviszonyba kerülő személyek esetén is ehhez igazodó módon érvényesül a szabályozás, a védelmi szint fenntartásának szabályozási feltételei fennállnak. Az állami tulajdonból azonban magántulajdonba kerülő földterületek, magántulajdonból történő továbbértékesítése és hasznosítása (pl. hasznóbérlete) során azonban nincs olyan rendelkezés, amely a természeti állapot megőrzését szolgáló előírásokat tartalmazó jegyzék, valamint a természetvédelmi célú vagyonkezelés érvényesülését biztosítaná. A magántulajdonban levő földterületek hasznosítására vonatkozó földhasználati szabályozás egyedül a gyepterületek (rét, legelő) esetén került megalkotásra, más művelési ágak esetén ilyen speciális szabályozásról nem beszélhetünk, ezek a területek az általános földhasználati szabályozás hatálya alá tartoznak.*”³¹

A magán-és közjog határán elhelyezkedő speciális természetvédelmi jellegű vagyonkezelői jog szempontjából elemzi a Csák Csilla által értelmezett NATURA 2000 területekre vonatkozó vagyonkezelői jogot Olajos István 2018. évi második tanulmányában.³²

A szerző kategorikusan állást foglal az állami vagyonkezelés és a magántulajdonú területeken történő földhasználat kérdésében: „*A jövő generáció érdekeit nem a nagymértékű állami földtulajdon, hanem az egységesen kezelt magánföldtulajdon és – földhasználat biztosítja. Az állam akkor tudja megvédeni a jövő generációk érdekeit,*

---

²⁹ Csák 2018, 114.

³⁰ Csák 2018, 114.

³¹ Csák 2018, 117.

³² Olajos István: The special asset management right of nature conservation areas, the principal of the prohibition of regression and the conflict with the ownership right in connection with the management of state-owned areas, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/25, megjelenés alatt.

ha a generációváltás kapcsán is alkot olyan szabályokat, amelyek ezen egység fenntartásához és a kialakított birtokszerkezet védelméhez járulnak hozzá. Konkrétan a föld öröklése kapcsán nem engedi a kialakított birtoktestek felosztását és a használható birtokszerkezet megbontását. Ehhez azonban nem állami földkezelő szervezetek fenntartása, hanem jól átgondolt és következetesen alkalmazott földöröklési rendszer érvényesítése szükséges.”³³

A polgári jogi megközelítés fontosságát számos tanulmány megszületése igazolja. A polgári jogász Juhász Ágnes és Pusztahelyi Réka szerzőpáros 2018-ban megjelent tanulmányában³⁴ a Kát. gyakorlati alkalmazásának jogeseteivel támasztja alá a konstitutív hatályú bejegyzés, és a közhitelesség alapelvei, valamint a helyesbítés közigazgatási jogintézményei, a hivatalból történő kijavítás, és a felügyeleti eljárás ellentmondásait.

Kutatásaik megállapításait az alábbiakban összegzik: „Megállapításunk az, hogy a helyesbítés kifejezés nem takar új önálló eljárási formát, amely az ingatlan-nyilvántartási hatóság számára a nyilvánvalóan valósággal ellentétes nyilvántartási-tartalom korrigálását biztosíthatná. Erőrekeljük viszont eközben azt a hiányosságot, hogy sem az ingatlan-nyilvántartási jogszabályokban (így az Inyvt.-ben sem), és sem a Ptk.-ban rögzített „helyesbítési szabályok” nem fednek le egyértelműen minden olyan esetet, amikor a nyilvántartási tartalom a valóságtól eltér, nem megfelelő vagy helytelen. További megállapításunk az, hogy bár alapvetően jogalkotói döntés, hogy a nyilvántartási tartalom általános értelemben vett helyesbítését, annak egyes eseteit hatóság vagy bíróság hatáskörébe utalja, azonban minden esetben szükségképpen figyelembe kell venni az időközben jöbisműen, a nyilvántartás rögzített tartalmában bízó jogot szerzők jogvédelmét. Ahogyan kibontakoznak a bírói gyakorlatban a közigazgatási és a törlési per elhatárolási szempontjai, úgy azzal együtt mindinkább letisztul az, hogy mi a funkciója a közigazgatási szerv helyett a bírói hatáskörbe helyezett ezen kereseteknek. A fenti esetekből és szakirodalmi álláspontokból kitétnik, hogy egyrészt a törlési és a közigazgatási per rendelkezéseit nem lehet az alapeljárás és az ingatlan-nyilvántartás működésének speciális vonásaitól elrugaszkodva értelmezni. Szintén megállapíthatjuk, hogy bár a Ptk. a magánjog kódexe, de a közhiteles hatósági nyilvántartás valamennyi jellegzetességét meghatározó szabályokat befogadni nem képes, hiszen azok az Ákr. omnipotenciája alatt működnek.”³⁵

Szintén a magánjogi nézőpont érvényesül Juhász Ágnes és Olajos István 2018-ban megjelent tanulmányában, ahol arra a kérdésre keres választ, hogy a már megkötött, de mezőgazdasági igazgatási szervek még jóvá nem hagyott, átruházás (közjogi váromány) alapján milyen esetben minősül jogszerűnek, a közjogi váromány alapján birtokba lépett leendő tulajdonos földhasználat. A kérdéskör kapcsán elemzik az átruházás dinamikáját a joggyakorlás szempontjából, értékelve a földforgalmi szabályozás ellentmondásait.³⁶

³³ Olajos 2018, 22.

³⁴ Juhász Ágnes – Pusztahelyi Réka: Registration of real estates from a civil law viewpoint, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/24, 61-98., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.61.

³⁵ Juhász –Pusztahelyi 2018, 80.

³⁶ Juhász Ágnes – Olajos István: The relation between the land use register and the real estate registration proceeding, with regard to the justification of the lawful land use, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/24, 164-193., doi: 10.21029/JAEL.2018.24.164.

A szerződés dinamikájával kapcsolatosan a szerzőtársak megállapítják: „a birtokba lépő, de még tulajdont nem szerző várományos a prioritás sorrendjében megelőzi a már a dolgával rendelkező, és a vételárat is kifizető tulajdonost, tehát a korlátozott rendelkezési jog kivételével várományosunk rendelkezik a használat és a hasznok szedésének jogosultságával, az átruházás kivételével rendelkezhet az adásvétel tárgyával, harmadik személyekkel szemben vindikációs joga van, és a prioritása e jog érvényesítéséhez nagyobb, mint az eredeti tulajdonosé. Amennyiben érvényes a részesművelési megállapodás, a felek mindenki mást, a szerződésben szereplő felek közül kizártak, tehát csak neki van joga a támogatási kérelem benyújtására.”³⁷

A közjogi váromány fogalmát a következőképpen határozzák meg: „...a közjogi váromány egy megelőző státus, amikor a felek a tulajdon átruházásban megegyezettek, a revő birtokba lépett, azonban tulajdonszerzése még feltételes, mert közjogilag a tulajdonszerzéshez még kell a mezőgazdasági igazgatási szerv záradéka a biztonsági okmányra készült eredeti okiratra. A közjogi várománynál, a klasszikus polgári jogi, Eörsi előző idézett művében végigelemzett dogmatika szerint érvényesül a használat, és a hasznok szedésére vonatkozó jog, a kárveszélyt ő viseli, és a igény érvényesítéshez szükséges prioritása erősebb az eladó hasonló jogához képest.”³⁸

A kutatás egyik sarkalatos kérdése a mező-és erdőgazdasági földek öröklésének rendezése. Hornyák Zsófia 208-as cikkében,³⁹ tekintettel az Alkotmánybíróság 2017 év végi döntéseire, a jelenlegi szabályok gyökeres reformjára tesz javaslatot a birtokpolitikai irányelvek, és néhány, jól működő külföldi gyakorlat szellemében.

A törvényes öröklés átalakítására tett javaslatok alapja a következő: „A mezőgazdasági földek tekintetében a különös öröklési szabályok lefektetése során a fő célnak annak kellene lennie, hogy a mezőgazdasági föld egyben, lehetőleg egy kézben maradjon, ne történjen meg a területek felaprózódása. Így tehát ideális esetben egy örökös lenne az, aki természetben átveszi a földet. A törvényes öröklés rendjében azt az örököst kellene előnyben részesíteni, aki kötődik a földhöz.”⁴⁰

A végrendeleti öröklésre vonatkozó szabályokra vonatkozó reformok legfontosabb pontjai: „A végintézkedés útján történő öröklésre megfogalmaz a földforgalmi törvény külön rendelkezéseket, ám azokat is javasoljuk cizellálni annak érdekében, hogy az örökhagyó akarata minél inkább érvényesülhessen, valamint az általunk felvázolt lehetséges új agráröröklési rendszerben a törvényes öröklésnél lefektetettekhez is közelítsen.”⁴¹ Az új szabályozás kialakítása során „abból kell kiindulnunk, hogy az örökhagyó végrendeletében kit is jelölt meg örököseként, és amennyiben ez a személy nem felel meg a földművelés válás feltételeinek, akkor számára jogszabályban biztosítani kellene egy határidőt, amely alatt teljesítheti ezen kritériumokat. Amennyiben ezt vállalja az örökös, akkor ideiglenes hatályú hagyatékátadással a hagyatékba tartozó mezőgazdasági földet a használatába kellene adni annak érdekében, hogy a gazdálkodás folyamatos legyen, és a tulajdonszerzéshez szükséges feltételek teljesítéséig is legyen művelés az adott területen.”⁴²

³⁷ Juhász – Olajos 2018, 176.

³⁸ Juhász – Olajos 2018, 176.

³⁹ Hornyák Zsófia: Továbbfejlesztési irányok: földöröklés, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/25, megjelenés alatt.

⁴⁰ Hornyák 2018, megjelenés alatt.

⁴¹ Hornyák 2018, megjelenés alatt.

⁴² Hornyák 2018, megjelenés alatt.

Földhöz kötődő kutatásaink méltalanul elhanyagolt területe a büntetőjog. E terület művelői közül *Udvarhelyi Bence* a mező- és erdőgazdasági föld jogellenes megszerzésének tényállását elemzi részleteiben. A hagyományos elemzés mellett a tanulmány arra is választ keres, hogy mi a Zstv. és az említett büntetőjogi tényállás viszonya, valamint miért nem indulnak eljárások az adott tényállás megsértői ellen.⁴³

A fenti kérdésre a választ a szerző az alábbiakban fogalmazta meg: „A tényállással kapcsolatban ugyanis a gyakorlatban számos bizonyítási nehézség merült fel, ami elsősorban a semmis szerződések büntetőjogi megítélésének problematikájára vezethető vissza. A tényállás ugyanis nem foglal állást abban a kérdésben, hogy az érintett szerződést a büntetőeljárást megelőzően egy polgári peres ítéletben kell-e semmissé nyilvánítani, vagy pedig a büntetőügyben kell-e a bírónak polgári jogi kérdésben állást foglalnia. A két megoldási lehetőség közül mindkettő komoly hátrányokkal járna. Amennyiben a kérdéses szerződés semmisségét előzetesen egy polgári bíróságnak kellene megállapítania, az a büntetőeljárás időbeli elbúzdódását vonná maga után, ami nem állna összhangban a jogintézmény céljával. Amennyiben viszont a semmisséget a büntetőeljárás kereteiben kellene megállapítani, a bírónak egy olyan kérdésben kellene állást foglalnia, amely az ítélezési tevékenységétől távol áll, és amitől – a polgári jogi igény megállapításához hasonlóan – a büntetőbírók joggal ódzkodnak.”⁴⁴

Görgényi Ilona környezetjogi büntetőjogról írt összefoglaló tanulmányában⁴⁵ a jogi fellépésszervezőként fogalmazza meg a környezetjogi büntetőjog céljait, elemzi a környezetvédelmi büntetőjog által elvárt intézkedések szerepét az uniós jogalkotás tükrében, górcső alá veszi a hatályos büntetőjogi tényállásokat az összehasonlító jogi szempontokat is figyelembe véve és megállapítja a jogterület előtt álló kihívásokat. A kihívások, melyek közül kiemelendők a jogalkalmazók közötti létrehozandó, a jobb felderítést segítő alábbi hálózatok: „(a) IMPEL, a Környezeti jog végrehajtásának és alkalmazásának elősegítésére létrehozott európai uniós hálózat, (b) ENPE, az Ügyészek Európai Környezetvédelmi Hálózata, (c) EUFJE, a Bírók Európai Uniós Környezetvédelmi Fóruma, (d) EnviCrimeNet, a környezeti bűnözés elleni küzdelemre összpontosító rendőrök hálózata.”⁴⁶ „Valamint a LIFE Program, mely 2018-ban az alábbi bűncselekmények kiemelt vizsgálatát kezdeményezi: (a) a vadon élő állatokkal és növényekkel való illegális kereskedelem, (b) a vadon élő állatokkal és növényekkel kapcsolatos bűncselekmények, (c) a hulladékkal kapcsolatos bűncselekmények, (d) a vízszennyezés és/vagy illegális vízkivétel (e) a levegőszennyezés.”⁴⁷ A területhez kötődő bizonyos tényállások és a hozzá köthető tagállami büntetőjogi fellépés jelentőségét jól kiemeli a tanulmány zárlatában elemzett megállapítás: „Hasonlóan az ENSZ Bűnmegelőzési és Büntető Igazságszolgáltatási Bizottságának határozata”⁴⁸

---

⁴³ Udvarhelyi Bence: Mezőgazdasági föld jogellenes megszerzése, zsebszerződések, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/25, megjelenés alatt.

⁴⁴ Udvarhelyi 2018, megjelenés alatt.

⁴⁵ Görgényi Ilona: Környezetvédelmi büntetőjog az európai elvárásokra figyelemmel, *Agrár- és Környezetjog*, 2018/25, megjelenés alatt.

⁴⁶ Görgényi 2018, megjelenés alatt.

⁴⁷ Görgényi 2018, megjelenés alatt.

⁴⁸ The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice – Resolution 23/1 (2014) on strengthening a targeted crime prevention and criminal justice response to combat illicit trafficking in forest products, including timber.

arra ösztönözi a tagállamokat, hogy a fatermékek, valamint a vadon élő védett állatok és növények illegális kereskedelmét, amelyben bünszervezeti csoportok is érintettek, súlyos bűncselekményként kezeljék, s ezáltal azonos súlyúnak tekintsék az emberkereskedelemmel és a kábítószerkereskedelemmel”.⁴⁹

A kutatás zárásaként megállapíthatjuk, hogy a természeti erőforrások közül a föld egy olyan terület, mely a jogtudomány minden jelentősebb területére hatással van, és speciális jellegének köszönhetően hozzájárulhat a tudományos kutatás új dimenzióinak feltárásához a jogdogmatika és jogtörténet, az iparjog és energiajog, a klasszikus földforgalom polgári jogi, közjogi valamint európai jogi és nemzetközi jogi határterületein, valamint a büntetőjogban is.

---

⁴⁹ Görgényi 2018, megjelenés alatt.